

Nr 62

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående beräkningen av arbetsgivaravgift enligt den allmänna försäkringen, m. m.

Andra lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr I:177 av herr *Larsson, Thorsten, m. fl.* samt nr II:216 av herr *Elmstedt m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts,

”att riksdagen måtte besluta om sådan ändring av lagen om allmän försäkring att vid beräkning av arbetsgivaravgift skall bortses från arbetstagare, vars lön under året icke uppgått till sexhundra kronor; samt

att riksdagen måtte besluta om sådan ändring av gällande bestämmelser att arbetsgivaravgift som uppgår till högst 2 000 kr. debiteras på arbetsgivarens skattsedel som slutlig skatt och uppbäres i samma ordning som skatten”.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionen II:216.

Utskottet har i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna, såvitt angår uppbörd av arbetsgivaravgiften, från riksförsäkringsverket och centrala folkbokförings- och uppbördsnämnden.

Gällande rätt

Trehundrakronorsregeln

Rätt till tilläggspension grundas på inkomst av förvärvsarbete. Pensionsgrundande inkomst beräknas på grundval av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete under året. Jämlikt 11 kap. 2 § lagen om allmän försäkring avses med inkomst av anställning lön i penningar eller naturaförmåner, varvid till sådan inkomst icke hänföres från en och samme arbetsgivare åtnjuten lön, som under ett år ej uppgått till 300 kr. Vid beräkning av arbetsgivaravgift skall enligt 19 kap. 1 § fjärde stycket ovannämnda lag inte tagas hänsyn till arbetstagare, vars lön under beräkningsåret ej uppgått till 300 kr.

Uppbörd av arbetsgivaravgift

Arbetsgivares avgifter enligt lagen om allmän försäkring samt avgift för obligatorisk yrkesskadeförsäkring i riksförsäkringsverket m. m. debiteras och uppbärs gemensamt. Avgiften beräknas av riksförsäkringsverket på grundval av ett av verket för arbetsgivaren fastställt avgiftsunderlag, vilket motsvarar summan av faktiskt

utgivna löner m. m. efter vissa avdrag. För debitering och uppbörd tillämpas två metoder. Enligt den ena debiteras avgiften på arbetsgivarens skattsedel som slutlig skatt och uppbärs i samma ordning som skatten. Enligt den andra debiteras avgiften på en särskild räkning, som verket tillställer arbetsgivaren, och avgiften uppbärs direkt av verket. Huvudregeln är att den förra metoden tillämpas när den sammanlagda avgiften uppgår till högst 1 000 kr. och den senare i övriga fall. Verket kan dock göra undantag i båda riktningarna.

Arbetsgivaravgift, som uppbärs av riks försäkringsverket, debiteras såsom slutlig avgift under året näst efter det år då arbetsgivaren haft de löneutgifter m. m. som ingår i avgiftsunderlaget. I avräkning på slutlig avgift skall arbetsgivaren varje år erlägga preliminär avgift. Denna skall enligt huvudregeln utgå med ett belopp motsvarande den slutliga avgift, vilken debiterades under nästföregående år och som alltså avser löner under året före sistnämnda år. Avgiften fördelas på sex betalningsterminer och skall betalas senast den 18 varannan månad med början i februari. Uppgift om de arbetsgivaravgifter som skall påföras i samband med slutlig skatt lämnas årligen av riks försäkringsverket till de lokala skattemyndigheterna.

Arbetsgivare har att erlägga preliminär skatt varannan månad (månaderna mars, maj, juli, september, november och januari). Enligt 3 § uppbördsförordningen skall preliminär skatt inte omfatta arbetsgivaravgift. En schablonregel i 13 § första stycket uppbördsförordningen att preliminär B-skatt skall utgå med belopp motsvarande senast debiterade slutliga skatt medför dock normalt att arbetsgivaravgiften påverkar B-skattens storlek. I den mån preliminär skatt understiger slutlig skatt erlägges skillnadsbeloppet som kvarstående skatt under uppbördsterminerna i mars och maj året efter taxeringsåret.

Historik

Trehundrakronorsregeln

Reglerna om att inkomst understigande 300 kronor ej är pensionsgrundande och ej medför avgiftsplikt ingick ursprungligen i lagen om försäkring för allmän tilläggspension, som trädde i kraft den 1 januari 1960. De överfördes med oförändrad innebörd till lagen om allmän försäkring, som trädde i kraft tre år senare. I *proposition nr 100 år 1959* med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggspension m. m. yttrade föredragande departementschefen:

Från principen om att inkomst, som åtnjutes av arbetstagare i civilrättslig mening, skall vara pensionsgrundande som inkomst av anställning bör av praktiska skäl undantag göras i fråga om vissa *smärre anställningsinkomster*. Det kan nämligen många gånger vara vanskligt — inte minst för allmänheten — att bedöma huruvida en person, som tillfälligtvis utför ett mera kortvarigt arbete, är att anse som anställd hos den, för vars räkning arbetet utföres. Här må blott erinras om tillfälligt anlita hushållshjälp samt hantverkare, som utför smärre målnings-, snickeri- eller reparationsarbeten. Hittillsvarande erfarenheter av tillämpningen av det civilrättsliga arbetstagarbegreppet, särskilt från yrkesskadeförsäkringen, visar att

det i dylika fall ofta kan erfordras en omfattande utredning i olika hänseenden för att avgöra om den som utför arbetet är att anse som arbetstagare eller ej. Genom att betrakta en försäkrads lön från en arbetsgivare såsom inkomst av anställning endast om lönen under ett kalenderår uppgått till ett visst minimibelopp, kan man i många fall undvika de nämnda svårigheterna. Man vinner genom en sådan gränsdragning också den fördelen att de, som anlitar avlönad arbetskraft i mycket ringa omfattning, inte behöver erlægga avgifter till försäkringen. Eftersom avgifterna i dylika fall blir förhållandevis små, kan kostnaderna för deras debitering och uppbörd ställa sig oproportionerligt höga. Mot bakgrunden härav har i sista punkten av första stycket föreskrivits att, om ersättningen till den försäkrade från en och samma arbetsgivare under ett kalenderår inte uppgår till 300 kr., så skall ersättningen inte räknas som inkomst av anställning.

I samband med behandling av propositionen hade *särskilda utskottet* att pröva en motion med yrkande om slopande av trehundrakronorsregeln, då den missgynnade löntagare som för sin försörjning tog arbete hos flera arbetsgivare. Särskilda utskottet avstyrkte i sitt av riksdagen i denna del godkända utlåtande motionen. Utskottet framhöll att ställningstagande till problemet krävde erfarenhet av systemets tillämpning.

Vid 1964 års riksdag väcktes motioner med yrkande att beloppet 300 kr. skulle höjas till förslagsvis 1 000 kr. I sitt av riksdagen godkända *utlåtande nr 20* pekade *andra lagutskottet* på de förändringar som inträffat i prisnivån sedan ikraftträdandet av tilläggs pensioneringen år 1960. Basbeloppet hade sålunda höjts från 4 200 till 4 800 kr. Utskottet avstyrkte emellertid motionsyrkandet och framhöll därvid.

Även om det vid ändringar i prisnivån kan vara berättigat att justera trehundrakronorsregeln, är det med hänsyn till storleken av de ändringar som skett sedan januari 1960 och till den korta tid regeln varit i kraft inte för närvarande påkallat att höja beloppet.

Uppbörd av arbetsgivaravgift

Det nuvarande systemet för erläggande av arbetsgivaravgifter till socialförsäkringarna tillkom efter förslag av socialförsäkringens administrationsnämnd (SOU 1959:12). I *proposition 1959:175* framlades förslag till gällande regler.

Nämndens förslag beträffande arbetsgivaravgifternas handhavande har i stort sett godtagits under remissbehandlingen. I en del fall har dock påyrkats ett större utrymme för avgiftsuppbörd i samband med skatteuppbörden. Den fasta beloppsgränsen vid 1 000 kr. mellan de båda uppbördssystemen, vilken medför att antalet arbetsgivare med avgiftsbetalning direkt till riksförsäkringsanstalten ökar med stigande avgiftsuttag, har av administrationsnämnden motiverats med att ett större avgiftsbelopp inte lämpligen bör påföras utan att preliminär betalning föregått. Svårigheterna att anordna preliminär betalning av arbetsgivaravgifter, som uppbäres i samband med de allmänna skatterna, har gjort att nämnden stannat för att låta uppbörden av avgifter över 1 000 kr. verkställas av riksförsäkringsanstalten. För att en arbetsgivare inte skall behöva växla mellan olika uppbördssystem under olika år på grund av mera tillfälliga ändringar i den avgiftssumma, som han har att

erlägga, öppnar nämndens förslag en möjlighet för riksförsäkringsanstalten att medge en arbetsgivare, som enligt huvudregeln skulle övergå från avgiftsbetalning i samband med skatteuppbörden till betalning direkt till riksförsäkringsanstalten eller vice versa, att bibehållas vid det för honom tidigare gällande uppbördssättet.

Enligt min uppfattning innebär administrationsnämndens förslag en lycklig avvägning mellan de olika synpunkter, som påkallar uppmärksamhet vid bedömandet av den lämpliga organisationen för uppbörden av arbetsgivaravgifterna.

Vid riksdagsbehandlingen väcktes motion med yrkande om höjning av beloppsgränsen 1 000 kr. till 2 000 kr. *Andra lagutskottet* som behandlade frågan anförde i sitt av riksdagen godkända *utlåtande 1959:50*.

Motionären har i denna del föreslagit att den ovan nämnda beloppsgränsen måtte höjas till 2 000 kronor. Därvid har han anfört, att den särskilda redovisningen till riksförsäkringsanstalten innebär tidsödande extraarbete för företagen, särskilt kännbart för de mindre företag som inte har någon administrativ personal. Höjdes gränsen till 2 000 kronor, skulle enligt motionären åtskilliga mindre företagare undgå detta extraarbete.

Den slutliga uppbörden hos riksförsäkringsanstalten skall enligt propositionen föregås av preliminär uppbörd under det år avgifterna avser. Sådan preliminär betalning av de arbetsgivaravgifter, som skall uppbäras i samband med skatterna, är däremot av tekniska skäl knappast möjlig. Ett skäl för propositionens ståndpunkt att dra gränsen vid 1 000 kronor är att det inte ansetts lämpligt att påföra större avgiftsbelopp utan att preliminär betalning ägt rum. Ett annat, härmed sammanhängande skäl är att övergång från betalning i samband med skatterna till uppbörd genom riksförsäkringsanstalten blir allt svårare ju högre gränsen dras; arbetsgivaren måste nämligen vid sådan övergång under samma år betala dels en slutlig avgift och dels en preliminär. Utskottet anser dessa skäl bärande och kan således icke tillstyrka motionärens förslag.

Remissyttrandena

Riksförsäkringsverket har i sitt yttrande över motionen uppgett att verket årligen beräknar arbetsgivaravgift från 340 000 arbetsgivare. Verket anför vidare.

För att arbetsgivaravgiften för år 1960 skulle överstiga 1 000 kr., måste en arbetsgivare under det året ha betalt ut minst omkring 30 000 kr. i löner till sina anställda. På grund av den successiva höjningen av uttagsprocenten för avgiften till försäkringen för tilläggs pension från 3 % år 1960 till 7,5 % år 1965 har allt lägre sammanlagda lönebelopp föranlett debitering på räkning. För år 1965 översteg sålunda arbetsgivaravgiften 1 000 kr. redan om arbetsgivarens löneutbetalningar uppgått till ca 15 000 kr.

Nu nämnda utveckling har i sin tur, i förening med inträdd ökning i avgiftsunderlaget, medfört en kraftig stegring i antalet fall, där arbetsgivare påföres avgift å räkning ("räkningsdebiteras"). Vid debiteringen av arbetsgivaravgift för år 1960 utgjorde antalet av dessa omkring 70 000. Det senaste år för vilket slutlig arbetsgivaravgift hittills räkningsdebiterats är 1965. (Räkningarna upptager i dessa fall som regel även preliminär avgift för 1967.) Enligt preliminära siffror för sagda år kan antalet räkningsdebiterade arbetsgivare beräknas till ca 140 000. Detsamma har alltså fördubblats sedan år 1960. Samtidigt har antalet arbetsgivare som får arbetsgivaravgifterna upptagna på sina debetsedlar ("skattedebiteras") alltså minskat från omkring 270 000 till ca 200 000.

Riksförsäkringsverket upplyser fortsättningsvis att verket tillämpar automatisk databehandling vid debiteringen av arbetsgivaravgifter varvid uträkning av avgifterna sker på ett likartat sätt oavsett hur avgifterna uppbäres. För verket kräver räkningsdebiteringsfallen avsevärt mer arbete än skattedebiteringsfallen. Vid skattedebitering inskränker sig verkets arbete till upprättande av debiteringsförteckningar som översändes till uppbördsmyndigheterna. I fråga om arbetsgivare som betalar genom räkning framställs sex speciella inbetalningskort för att möjliggöra data-maskinell bokföring. De inflytande avgifterna bokföres och indrivningsmyndigheten underrättas vid betalningsförsummelse. Verket beräknar att ett genomförande av motionärernas förslag skulle medföra en minskning av antalet räkningsdebiterade arbetsgivare från 140 000 till 100 000—111 000. Verket framhåller att detta förhållande otvivelaktigt skulle minska verkets administrationskostnader men framhåller att det finns andra faktorer att beakta. Verket anför härom.

Systemet med skattedebitering innebär att preliminär arbetsgivaravgift inte erlægges. Företages den av motionärerna föreslagna höjningen av gränsbeloppet, kan det därigenom uppkommande bortfallet av preliminära arbetsgivaravgifter uppskattas till 50 à 60 miljoner kr. per år. Detta skulle för socialförsäkringen medföra en ränteförlust, vars storlek är svår att exakt uppskatta men som med säkerhet avsevärt överstiger besparingen i fråga om administrationskostnader.

Skattedebiteringen innebär för de berörda arbetsgivarna i många fall olägenheter till följd av att avgift inte erlägges i nära anslutning till inkomstens förvärvande utan först långt senare. Olägenheterna i detta hänseende skulle framträda starkt i fråga om de av höjningen direkt berörda arbetsgivarna, vilka skulle övergå från räkningsdebitering till skattedebitering. Skulle en sådan höjning genomföras t. ex. fr. o. m. 1968, skulle ifrågavarande arbetsgivare, som betalat preliminäravgift för 1967, ej erlägga avgift under 1968 och 1969 för verksamheten dessa år och först 1970 erlägga avgift för verksamheten 1968.

Nu berörda olägenheter skulle i stort sett inte uppkomma om hänsyn kunde tagas även till arbetsgivaravgifterna vid bestämmande av preliminär B-skatt. Riksförsäkringsverket anser sig emellertid inte i detta sammanhang kunna bedöma möjligheten av att införa preliminär debitering även i fråga om skattedebiterade arbetsgivaravgifter.

Av det anförda framgår att frågan om höjning av gränsen mellan skatte- och räkningsdebitering är komplicerad. Förutsättningarna för frågans bedömande torde vidare kunna påverkas av resultatet av pågående utredningsarbete rörande socialförsäkringens finansiering. Enligt riksförsäkringsverkets mening kan frågan lämpligen upptas i samband med detta utredningsarbete.

Centrala folkbokförings- och uppbördsnämnden anför i sitt yttrande.

Om motionärernas förslag genomföres föreligger viss risk att arbetsgivare begär, att preliminär B-skatt skall beräknas med ledning av preliminär taxering eller att debiterad B-skatt skall jämkas. Härigenom skulle arbetsgivaren nämligen kunna slippa att erlägga arbetsgivaravgiften under inkomståret och i stället få erlägga densamma omkring 1½ år senare i form av kvarstående skatt. Därigenom skulle han få räntefri skattecredit. Det är dock inte troligt att detta kommer att ske i någon större omfattning.

De arbetsgivare, som beröres av förslaget, torde kunna räkna med viss arbets-

minskning genom att redovisning av arbetsgivaravgift till riks försäkringsverket bortfaller. För upp bördsmyndigheterna medför förslaget visst merarbete, men detta torde uppvägas av arbetsminskning hos riks försäkringsverket och postverket.

Nämnden förutsätter att arbetsgivare, som redan nu erlägger arbetsgivaravgift till riks försäkringsverket, får fortsätta med denna upp bördform även om gränsen 1 000 kr. skulle höjas till 2 000 kr. Övergångssvårigheter skulle i annat fall uppkomma. Minskning av antalet arbetsgivare, som f. n. erlägger arbetsgivaravgift till riks försäkringsverket, kan därför inte beräknas uppkomma. Fördelen med en ändring skulle i stället bli, att arbetsgivare, vars arbetsgivaravgift kommer över tröskeln 1 000 kr., får fortsätta att erlägga avgiften i samband med skatten så länge avgiften inte uppgår till 2 000 kr.

Ur upp bördsteknisk synpunkt föreligger inte något hinder för förslagens genomförande och centrala folkbokförings- och upp bördsnämnden har därför inte något att erinra mot motionerna i vad dessa avser hemställa till riksdagen om sådan ändring av gällande bestämmelser att arbetsgivaravgift som uppgår till högst 2 000 kr. debiteras och upp bäres på sätt stadgas i upp bördsförordningen.

Utskottet

Inom tilläggspensioneringen finns i olika sammanhang regler med beloppsgränser, som är fasta och ej följer förändringar i penningvärdet. I förevarande motioner behandlas två regler av detta slag.

Utgångspunkt vid beräkning av arbetsgivaravgift enligt lagen om allmän försäkring är de lönebelopp en arbetsgivare utbetalat under ett år. Vid avgiftsberäkningen skall bortses från lönebelopp som för en arbetstagare understiger 300 kr. Motionärerna begär höjning av beloppet till 600 kr. De åberopar som skäl härför bl. a. de förändringar i penningvärdet som inträffat sedan regeln trädde i kraft år 1960.

Det andra i motionerna behandlade spörsmålet gäller frågan om gränsen mellan de två olika metoder som tillämpas för upp börd av arbetsgivaravgift. Om avgiften överstiger 1 000 kr. för ett år skall den enligt huvudregeln erläggas direkt till riks försäkringsverket genom sex delbetalningar. Avgiftsbelopp som uppgår till högst 1 000 kr. skall i princip debiteras på arbetsgivarens skattsedel för slutlig skatt och upp bäras tillsammans med de allmänna skatterna. Gränsen mellan de båda upp bördsmetoderna är inte fast utan riks försäkringsverket kan medge undantag i båda riktningarna.

I motionerna begärs att gränsen enligt huvudregeln skall bestämmas till 2 000 kr. Motionärerna hävdar att en sådan ändring skulle medföra administrativa förenklingar, då riks försäkringsverket skulle befrias från upp börd för många småföretagare.

Vad först angår yrkandet om höjning av nedre gränsen för erläggande av arbetsgivaravgift vill utskottet framhålla att en sådan höjning kan få konsekvenser för de försäkrades rätt till pension. Vid beräkning av pensionsgrundande inkomst tillämpas nämligen en mot avgiftsskyldigheten korresponderande regel. Denna regel innebär att en arbetstagare, som under ett år från en och samma arbetsgivare upp bär lägre lön än 300 kr., inte får räkna beloppet som pensionsgrundande. Enligt utskottets mening bör sambandet mellan de båda berörda reglerna bibehållas. Mot denna bak-

grund kan ett bifall till motionärernas förslag medföra ett pensionsbortfall för sådana försäkrade som har små anställningsinkomster från flera arbetsgivare.

Regler som innefattar fasta beloppsgränser har hittills urholkats genom förändringar i penningvärdet och samhällsutvecklingen. Detta förhållande blir särskilt påtagligt i lagstiftning av tilläggs pensioneringens typ där vissa belopp är värdesäkrade. Utskottet vill med hänsyn härtill inte ställa sig avvisande till tanken att man överväger en justering av olika beloppsgränser inom pensionssystemet. Sådana överväganden bör inte endast avse de regler som behandlas i motionerna utan gälla även andra liknande regler inom pensioneringen. Frågan bör kunna uppmärksammas i samband med att Kungl. Maj:t tar ställning till det nyligen framlagda betänkandet rörande mervärdeskatt och socialförsäkringarnas finansiering. Mot bakgrund av vad sålunda anförts kan utskottet inte biträda motionernas yrkanden om omedelbara lagändringar.

Utskottet får således hemställa,

att förevarande motioner, I:177 och II:216, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 november 1967

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: fru Carlqvist (s), herrar Lars Larsson (s), Hübinette (h), Dahlberg (s), Erik Filip Petersson (fp), Högström (s) och Kilsmo (fp)*;

från a n d r a kammaren: herrar Anderson i Sundsvall (fp), Gustavsson i Alvesta (cp), fröken Wetterström (h), herr Bengtsson i Varberg (s), fröken Sandell (s), herrar Fredriksson (s), Carlsson i Göteborg (s) och Jonsson (fp).

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.